

Bifolium

Nieuws over handschriften en oude drukken
ISSN: 0920-9360

Redactie: p/a Vakgroep Mediaevistiek, Rijksuniversiteit Groningen, Postbus 716, 9700 AS Groningen NL

31

APRIL 1998

Ter Inleiding

In 1998 vieren twee belangrijke Nederlandse bibliotheken hun jubileum met een grote tentoonstelling. Het Museum Meermanno-Westreenianum (thans Museum van het Boek) opende in 1848 en de Koninklijke Bibliotheek gaat nog een halve eeuw verder terug. In Den Haag zullen tal van tophandschriften te zien zijn, terwijl de KB haar feest viert in de Nieuwe Kerk in Amsterdam (vanwege 'de nationale uitstraling van de nationale bibliotheek'). Dit evenement zal ook door de inrichting (een gigantische boekenkast) ongetwijfeld veel aandacht zal trekken.

Zoals U merkt is er een rubriekje ontstaan over bibliotheken en verzamelingen, waarin verhuizingen, tijdelijke sluitingen en belangrijke aanwinsten worden doorgegeven. Mochten U belangrijke gegevens ter kennis komen die U ook aan Bifoliumlezers kwijt wilt: redactie en (mede-)lezers zijn erkentelijk!

TENTOONSTELLINGEN

AMSTERDAM Nieuwe Kerk: Het wonderbaarlijk alfabet. 19 augustus - 18 oktober 1998. De Koninklijke Bibliotheek (Den Haag) creëert ter viering van het 200-jarige bestaan een labyrintische 'boekenstad' van 26 bouwwerken, voor elke letter van het alfabet één. De bezoeker komt diverse malen door een reusachtige boekenkast, 40 m. lang en 9 m. hoog, waarbij oudste, zeldzaamste en meest curieuze werken getoond worden. Met publicatie.

AMSTERDAM Universiteitsbibliotheek: Abraham Ortelius (1527-1598) — aartsvader van onze atlas. 12 juni - 21 augustus 1998. Centraal staan de vele uitgaven van het 'Theatrum orbis terrarum' (1570). Met publicatie.

BRUGGE Memlingmuseum: Van Hans Memling tot Pieter Pourbus: Brugge in de 16de eeuw. 15 augustus - 6 december 1998. Met catalogus (Bif. 32).

BRUSSEL Koninklijke Bibliotheek Albert I (Nassaukapel): Abraham Ortelius. December 1998 - februari 1999. (in samenwerking met Museum Plantin-Moretus, Antwerpen).

DEN HAAG Museum van het Boek / Museum Meermanno-Westreenianum: Boeken van Oranje-Nassau. 30 april - 9 augustus 1998. Spectaculaire tentoonstelling met vele zeldzame middeleeuwse handschriften biedt overzicht van de bibliotheken van de graven van Nassau en prins van Oranje (ca 1450-1795). Met publicatie.

KAMP (BRD), klooster. Middeleeuwse handschriften uit Europese Cisterciënzerbibliotheken. Najaar 1998 (zie Bif. 32).

KAMPEN Stedelijk Museum: Kloosterrijk Kampen — aspecten van religieus leven in de stad. 3 april - 6 juni 1998. Toont ook boeken uit kloosterbezit.

LEUVEN Sint-Pieterskerk/Predikherenkerk: Dirk Bouts (ca 1415-1475) — een Vlaamse primitief te Leuven. 19 september - 6 november 1998. Met publicatie.

LONDON British Library: St. Pancras Galleries. Vanaf 23 april 1998 voor publiek toegankelijk. In de nieuwe behuizing, 96 Euston Road, London NW1 2DB, fax: (+44) 171.412 7794, zullen steeds weer vaste en wisselende tentoonstellingen worden ingericht. Op dit moment zijn details onbekend.

PARIS Grand Palais: L'art au temps des rois maudits — Philippe Le Bel et ses fils, 1285-1328. 20 maart - 30 juni 1998. Toptentoonstelling gewijd aan keerpunt in de middeleeuwse mentaliteit en de doorbraak van gotische vormen. Veel aandacht voor Noord-Franse en Parijse boekverluchting. Met publicatie.

PARIS Bibliothèque nationale de France: L'aventure des écritures — Naissances. Tot 17 mei 1998. Over ontstaanstijd van schriftsystemen, van spijkerschrift tot humanisme, uit alle grote culturen. Met publicatie.

CITTÀ DEL VATICANO Biblioteca Apostolica Vaticana: Autografi dei santi. Herfst 1998 - lente 1999. Grote tentoonstelling over eigenhandig geschreven teksten van heiligen, en derhalve ook als relieken bewaarde geschriften.

Wilhelm von Orlens. Hagenau in de Elzas, 1450-1470. Uit bezit van Catharina van Oostenrijk (1420-1493), nadien haar dochter Zimborg (1450-1501), ∞ Engelbert II van Nassau. Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, Hs. 76 E 1, fol. 122r. Te zien in DEN HAAG.

NIEUWE EN AANGEKONDIGDE LITERATUUR

BEPLER, Jürgen & Thomas Scharf-Wrede (eds.) Die Dombibliothek Hildesheim: Bücherschicksale. Quellen und Abhandlungen aus Anlaß des neuen Gebäudes. Hildesheim: Bernward Verlag, 1996. 480 pp., ill., geb. ISBN 3 7698 0882 7. DM 108.

BERSCHIN, Walter & Kurt Hans Staub (eds.) Fragmenta Darmstadiensia. Heidelberger Handschriften-Studien des Seminars für Lateinische Philologie des Mittelalters (III). Darmstadt: Technische Hochschule, 1997.

58 X X I.
Tis geneughelick te sien regens als men
in't droogeflaet.

Het is een aengename saeck,
En dient veel menschen tot vermæck,
Te sien hoe wint en hagel slaet
Wanneer men in het drooge flaet,
Te sien hoe dat een dicke wolck
Komt neder-florten op het volck,
En het driflich hemels-nat
Maeckt al de paden glibber-glat,

Te sien

Jacob Cats, *Spiegel van den ouden ende nieuwen tijdt*. 's-Gravenhage, 1632.
Den Haag, KB, 144 D 5, p. 122. Te zien in AMSTERDAM (Nieuwe Kerk).

120 pp., ills. ISBN 3 8860 7115 4. DM 38.50. Te bestellen: Hessische Landes- und Hochschulbibliothek, Schloß, D-64283 Darmstadt. Fraai verzorgde uitgave van materiaal van achtste tot vijftiende eeuw, waarbij bijzondere zaken zoals een oorkonde uit de Roermondse kartuis.

BIBLIOTHECA gastronomica. Eten en drinken in Nederland en België, 1474-1960. Amsterdam: Linnaeus Press, 1998. 424 + 288 pp. ISBN 9 0610 5035 9. f 445 (p&p inclusief). Bibliografie van ruim 7100 nummers waarvan 6400 titels, met diverse registers. Te bestellen: LP, Tweede Oosterparkstraat 261, NL-1092 BN Amsterdam, fax: (+31) 20.663 40 20, e-mail: gastro@xs4all.nl.

BIEMANS, Jos A.A.M. Onsen Speghele Ystoriale in Vlaemsche. Codicologisch onderzoek naar de overlevering van de 'Spiegel historiael' van Jacob van Maerlant, Philip Utenbroeke en Lodewijk van Velthem, met een beschrijving van de handschriften en fragmenten. Leuven: Peeters, 1997. (Schrift en schriftdragers in de Nederlanden in de Middeleeuwen, II). 2 delen. 296 + 326 pp., (voortreffelijke) ills., regs. ISBN 9 0683 1943 4 en - 1934 5. BEF 2950. Exemplarische studie naar de overlevering van een zeer belangrijke middelnederlandse tekst (met ca 184.000 verzen de langste berijmde tekst uit het taalgebied).

BLOGIE, Jeanne Répertoire des catalogues de ventes de livres imprimés, 5: Catalogues allemands appartenant à la Bibliothèque Royale Albert I, Bruxelles: Tulkens, 1997. 580 pp., reg., geb. geen ISBN. BEF 6250.

BLOUIN SJ, Francis X. (ed.) Vatican Archives. An Inventory and Guide to Historical Documents of the Holy See. Oxford: UP, 1998. 840 pp., regs., geb. ISBN 0 1950 9552 9. £ 125.

BLÜTEN UND BLÄTTER. Illustrierte Kräuter- und Pflanzenbücher aus fünf Jahrhunderten. Hrsg. Reinhard Feldmann. Mit Beiträgen von Irmgard Müller und Uwe Raabe. Münster, 1996 (Schriften der Universitäts- und Landesbibliothek Münster; 13). 161 pp., ills. (deels in kl.), reg., geb. ISBN 3 9801 17819 6. ISSN 0934 3288.

BOSTOEN, Karel (m.m.v. Maryna Besseling & Jean Jordaan) Voorlopige Catalogus van Nederlandstalige drukken tot 1801 in de Universiteitsbibliotheken van Stellenbosch en Potchefstroom. Leiden: Vakgroep Nederlands, 1998. 67 pp., regs. (ook provenances). Verslag en resultaten van een proefproject om de meer dan 10.000 nederlandse drukken in Zuid-Afrikaans bezit volgens STCN-model te ontsluiten. Te bestellen bij Vg Nederlands RU Leiden, Postbus 9519, NL-2300 RA Leiden. f 10.

BOUSMANNE, Bernard 'Item a Guillaume Wyelant aussi enlumineur'. Willem Vrelant. Un aspect de l'enluminure dans les Pays-Bas méridionaux

sous le mécénat des ducs de Bourgogne Philippe le Bon et Charles le Téméraire. Bruxelles/Turnhout: KB Albert I/Brepols, 1997. 392 pp., ills, deels kleur., reg. ISBN 2 50535 0685 2 (geb.), - 0686 0 (pb). BEF 1250. Handeseditie van dissertatie.

BRINKMAN, Herman Dichten uit liefde. Literatuur in Leiden aan het einde van de Middeleeuwen. Hilversum: Verloren, 1997 (MSB 53). 415 pp. ISBN 9 0655 0288 2. f 59. Grotendeels over het handschrift van Jan Phillipsz., waarvan Brinkman in 1995 een diplomatische editie verzorgde.

BUSONERO, Paola, Ezio Ornato (e.a.) La fabbrica del codice. Materiali per la storia del libro nel tardo Medioevo. Roma: Viella, 1998. LIT 50.000. (tot 30 april 1998 intekenprijs: 38.000: intekenen: Viella, Via delle Alpi 32, I-00198 Roma, fax: (+39) 6.85 65 39 60, e-mail: viella@flashnet.it.

CATALOGUS codicum manuscriptorum medii aevi latinorum qui in Bibliotheca Jagellonica Cracoviae asservantur. De Jagellohski bibliotheek publiceert voortvarend catalogi. Recent verschenen de cumulatieve registerband op delen 1-5 (met incipitoverzicht; 480 pp. Kraków, 1997) en deel 6 (hss. 772-1190; met eigen registers; 1996).

VAN DER COELEN, Peter De Schrift verbeeld. Oudtestamentische prenten uit renaissance en barok. Nijmegen: UP, 1998. (Nijmeegse kunsthistorische reeks, 5). 349 pp., ills., geb. ISBN 9 0571 0034 7. f 85. Boeiende studie over producenten (kunstenaars en uitgevers) en consumenten, uit heel Europa maar met nadruk op de Noordelijke Nederlanden.

ÉCRIT et pouvoir dans les chancelleries médiévales: espace Français, espace Anglais. Louvain-la-Neuve/Turnhout, 1997. (FIDEM, Textes et études du moyen âge, 6). vii + 342 pp., ills. BEF 1750 (plus BTW). Handelingen van gelijknamig congres (Québec, 1995).

EMBACH, Michael Glanz des Mittelalters. Kostbare Faksimile aus Trierer Bibliotheken. Trier: Paulinus, 1997 (Mitteilungen und Verzeichnisse aus der Bibliothek des Bischöflichen Priesterseminars zu Trier, 10). 224 pp., ills. (alle kleur). ISBN 3 7902 0164 2. DM 30. Verscheen n.a.v. tentoonstelling in Trier (zomer 1997).

ENGELS, M.H.H. Auteurs in de bibliotheek van Erasmus: de zogenaamde verzendlijst van persoonsnamen gerangschikt. Leeuwarden: PB, 1997. 28 (7) pp. f 10 (p&p inclusief). Te bestellen bij PB Fryslân, postbus 464, NL-8901 BG Leeuwarden.

ENGELS, M.H.H. Concordantie op Erasmus' Adagia. Tweede, verbeterde druk. Leeuwarden: PB, 1996. 60 pp. f 25 (p&p inclusief). (bestelling als boven)

FABBRI, Lorenzo & Marica Tacconi (eds.) I libri del Duomo di Firenze. Codici liturgici e biblioteca di Santa Maria del Fiore (secoli XI-XVI). Firenze: Centro Di, 1998. 253 pp., vele ill. (ook in kl.), bibl., index. ISBN 8 8703 8309 1 (pb), - 8313 X (geb.). LIT 80.000. Catalogus van een tentoonstelling van 84 (liturgische) boeken t.g.v. het zevende eeuwfeest van de Dom van Florence.

FERGUSON O'MEARA, Carra Monarchy and consent: the coronation book of Charles V of France. British Library, Cotton MS Tiberius B. VIII. Knightsbridge: Harvey Miller, 1998. ca 300 pp., ills. ISBN 1 8725 0110 9. ca £ 68. Studie rond luxe-handschrift uit 1365.

FINGERNAGEL, A. & M. Roland Die illuminierten Handschriften und Inkunabeln der Österreichischen Nationalbibliothek. Mitteleuropäische Schulen I: ca 1250-1350. Wien: ÖAW, 1997. (Veröffentlichungen der Kommission für Schrift- und Buchwesen des MA, I, 10). 2 dln, xxxii + 362 en 70 pp., ills., geb. ÖS 2400.

FUHRING, Peter Ornament in print - Ornament in print. Zeventiende-eeuwse ornamentprenten in de verzamelingen van het Rijksmuseum / Seventeenth Century Ornament Prints in the Collections of the Rijksmuseum. Amsterdam: Rijksmuseum, 1998. 64 pp., ills. geen ISBN.

HANDBUCH DER HISTORISCHEN BUCHBESTÄNDE. In deze sedert 1992 (onder redactie van Bernhard Fabian), door Weidmann/Olms te Hildesheim uitgegeven voorspoedig groeiende serie zijn drie reeksen. Het verst gevorderd is die over bibliotheken in Duitsland (begroot op 23 delen, waarvan 3 Gesamtregister) en de in 1997 reeds afgesloten vierdelige reeks over Oostenrijk. In de Duitse reeks verschenen in 1997 de Bände 11 en 13 (Bayern A-H en S-Z) en 17 (Sachsen A-K), resp. 280, 280 en 325 pp. Bij intekening op een van deze of beide reeksen is de deelprijs DM 198, terwijl losse delen DM 248 kosten. Acht delen zijn begroot voor het 'Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa'; deze zijn duurder: bij intekening DM 248 en los DM 298. In 1997 verschenen Band 2: Tschechische Republik. Schloßbibliotheken unter der Verwaltung des

Nationalmuseums in Prag. (ISBN 3 4871 0355 9) en Band 7: Dänemark, Schweden, Finnland, Estland, Lettland, Litauen — 0360 5). Wie op het geheel (35 delen) intekent, betaalt DM 148 per band. Aparte folders zijn beschikbaar bij de uitgever, tel. (+49) 5121.15010, fax: (+49) 5121.150150.

KRISTELLER, Paul Oskar *Iter Italicum. Accedunt alia itinera. A finding list of uncatalogued or incompletely catalogued humanistic manuscripts of the Renaissance in Italian and other Libraries. Cumulative index to volumes 1-6.* Leiden: Brill: 1997. vi + 582 pp., geb. ISBN 9 0041 05921 1. Naast de CD-Rom uitgave (1995) ook in boekvorm.

LIEBLE, Ulrike *Die illustrierten Flavius-Josephus-Handschriften des Hochmittelalters.* Frankfurt/M.: Lang, 1997. (Europäische Hochschulschriften, Kunstgeschichte, 304). xii + 277 pp., ills. ISBN 3 6313 1548 1. DM 118. Bevat ook uitvoerige catalogus geïll. Josephus-hss. uit 9de-14de eeuw.

MARKS in Books. Proceedings of the 1997 BSA-conference. (= The Papers of the Bibliographical Society of America, 91:4, 1997, 463-653). ISSN 0006 182X. Los nummer: \$ 12. Bundeling van zestien, ogen openende en veelal behartenswaardige bijdragen aan de boekgeschiedenis.

MASTERPIECES of the J. Paul Getty Museum. In een serie van zeven voortreffelijk verzorgde delen, gebonden of in paperback leverbaar, worden topstukken gepresenteerd: Antiquities, Decorative Arts, Drawings, Paintings, Photographs, Sculpture en voor ons vooral relevant: Illuminated manuscripts. Los Angeles: JGM, 1997. 128 pp., ills. in full colour, ISBN 0 8923 6445 9 (geb.).

MATEBOER, J. (red.) *Repertorium bijzondere collecties. Historische en moderne verzamelingen in universiteitsbibliotheken, de Koninklijke Bibliotheek, de bibliotheek van de KNAW en de bibliotheken met wetenschappelijke steunfunctie.* Den Haag: KB, 1997. 360 pp., reg. ISBN 9 0625 9134 5. f 50 (plus p&p). Nuttig overzicht van in titel aangegeven bestanden en hun ontsluiting, gepresenteerd naar bibliotheek en systematisch. Te bestellen bij KB: R. Ritsman, tel. (+31) 70.3140524 of e-mail: ruud.ritsm@konbib.nl.

MATERIAE promotionis. Natuurwetenschap aan de Oude Universiteit Leuven. Leuven: Centrale Bibliotheek, 1997 (= Ex Officina 10, 1993 [!]). 231 pp., (goede) afbb., regs. (o.m. bezitters). Geen ISBN. Biedt aardig kijkje in universitaire curriculum.

NARKISS, Bezalel *The Golden Haggadah.* London: The British Library, 1997. 125 pp. 39 z/w ills. ISBN 0 7123 0391 x. £ 10.95

PICCARD, Gerhard (†) *Wasserzeichen Hand und Handschuh (Findbuch 17).* Stuttgart: Kohlhammer, 1997. 272 pp., ills., geb. ISBN 3 1700 9167 0. Het laatste deel dat Piccard (1909-1989) zelf bewerkt heeft. Over de verdere bewerking en ontsluiting van de Wasserzeichenkartei Piccard im Hauptstaatsarchiv Stuttgart wordt nagedacht.

PRYCE, Huw (ed.) *Literacy in Medieval Celtic Societies.* Cambridge: UP, 1998. (Cambridge Studies in Medieval Literature, 33). 320 pp., ills. ISBN 0 5215 7039 5. £ 37.50.

PULSIANO, Philip & Elaine Treharne *Studies on Anglo-Saxon Manuscripts and their Heritage, 10th-12th century.* Leicester: Ashgate, 1997 (ca 300 pp., ills, geb. ISBN 1 8592 8158 3. £ 40.

QUILICI, Piccarda *Biblioteca Casanatense. Legature antiche e di pregio sec. XIV-XVIII: catalogo.* Rome: Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato, 1995. 2 vols. 687 + 350 pp. De catalogus bevat 1380 beschrijvingen (veel 17de eeuws Italiaans mat.), met veel ills. waarvan 33 uitstekende kl. platen.; de zw/w. afb. stellen soms teleur.

RUDOLF II and Prague. The imperial court and residential city as the cultural and spiritual heart of Central Europe. Prague: Prague Castle Administration - London: Thames and Hudson - Milan: Skira, 1997 392 pp., ills. ISBN 0 500 27986 1. ± f 100. Catalogus bij tentoonstellingen in Praag (burcht en Wallenstein paleis; 30 mei - 7 september 1997) met o.a. hoofdstukken over boekdrukkunst en andere publikatievormen, boekbanden, gravures en onderwijs, ca. 1550-1650. Ook in een Duitse uitgave verkrijgbaar.

SALMAN, Jeroen *Een handdruk van de tijd. De almanak en het dagelijkse leven in de Nederlanden, 1500-1700.* Zwolle: Waanders, 1997. 112 pp., ills., deels kleur., litt. ISBN 9 0400 9985 5. f 39,95. Fraai vormgegeven boek bij gelijknamige tentoonstelling in Leeuwarden e.a. (vgl. Bifolium 30).

SAMSON LUBORSKY, Ruth & Elizabeth Morley Ingram *A guide to English illustrated books, 1536-1603.* Tempe, Arizona: UP, 1998. (Medieval & Renaissance texts & studies, 166). 800 pp., ills. ISBN 0 8669 8207 8. £ 53.

SCHILDERS, Ed *In-druk, van wiegedruk tot grafschrift.* Tilburg: Gianotten drukkerij: 1996. 81 pp., ills. (deels kl.) ISBN 9 0666 3034 5. f 37. Fraaie uitgave bij gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de drukkerij. Inmiddels 2de druk, te bestellen bij de drukkerij: Postbus 9228, 5000 HE Tilburg (tel. (+31) 13.54 25 050).

SEYMOUR, M.C. *A catalogue of Chaucer Manuscripts. II: The Canterbury Tales.* Leicester: Ashgate, 1997 (ca 256 pp., ills, geb. ISBN 1 8592 8057 9. £ 40.

SIEDE, Irmgard *Zur Rezeption ottonischer Buchmalerei in Italien im 11. und 12. Jahrhundert.* St. Ottilien: EOS Verlag, 1997 (Studien und Mitteilungen zur Geschichte des Benediktinerordens und seiner Zweige. Bayerischen Benediktinerakademie, 39. Ergänzungsband). 333 pp., 80 ills., geb. reg. ISBN 3 8809 6629 x. DM 112. Aan de hand van een gedetailleerde studie van vier Italiaanse handschriften (Madrid, BN, cod. Vitr. 20-6; Firenze, Laurenziana, cod. Acq.e Doni 91; Padua, BC, cod. E 1; Vercelli, BC, cod. C.) wordt onderzocht hoe de verluchte manuscripten van Reichenau de boekschilderkunst in Italië beïnvloedden.

SOETERMEER, Frank *Utrumque ius in peciis. Aspetti della produzione libraria a Bologna fra Due e Trecento.* Milano: Giuffrè, 1997. (Orbis Academicus. Saggi e documenti di storia della università, 7). xiii + 433 pp. ISBN 8 8140 6442 3. Lit. 80.000. Belangrijke studie over peciahandschriften. (te bestellen [p&p inclusief] via gireren naar CCP 721209 Milano, per fax: (+39.2.38089-200 of: giuffre@giuffre.it).

STONEMAN, W.P. *Corpus of British Medieval library catalogues: 5: Dover Priory.* London: BL / British Academy, 1996. 256 pp. £ 60.

WÄCHTER, Wolfgang *Bücher erhalten, pflegen und restaurieren.* Stuttgart: Hauswedell, 1997. x + 278 pp., 145 ills. waarvan 26 kl. ISBN 3 7762 0402 8. DM 266. Behandelt o.m. het tegengaan van verval door verzuring (zowel nieuwe technieken als klassieke conserveringsmethoden).

WALSH, James E. *A Catalogue of the Fifteenth-Century printed books in the Harvard University Library.* Tempe, Arizona: UP, 1991-1997. (Medieval & Renaissance texts & studies, 84, 97, 119, 150 en 171). Ontsluit in vijf delen (ca 2700 pp.) een belangrijke collectie (ruim 4000 items) en haar geschiedenis, ook in registers. ISBN 0 8669 8069 2, — 8111 x, — 8174 8, — 8190 x en 8212 4, resp. £ 48, 53, 44, 39 en 39.

WATSON, Andrew George *A Descriptive Catalogue of the Medieval Manuscripts of All Souls College.* Oxford: UP, 1997. 352 pp., ills., geb. ISBN 0 1995 2269 3. £ 80.

WEBBER, T. & A.G. Watson *Corpus of British Medieval library catalogues: 6: The libraries of Augustinian canons.* London: BL / British Academy, 1997. 448 pp. £ 85.

CONFÉRENTIES / CURSUSSEN

PAPIER IN DE MIDDELEEUWEN

Het Institut de Recherche et d'Histoire des Textes te Parijs organiseert 23-25 april 1998 een groot congres over geschiedenis en techniek van het papier in de middeleeuwen, in Oost en West, in Noord en Zuid. Informatie: Monique Zardoun, IRHT, 40, Avenue d'Iéna, F-75116 Paris, fax: (+33) 01.47 23 89 39.

FRAGMENTEN EN HUN PROBLEMEN

10-12 juli 1998 zal in St Cross Building te Oxford het zevende twejaarlijkse congres van het Seminar in the History of the Book to 1500 plaats vinden. Het thema luidt 'Fragments as Witness to Medieval Books and Bookmaking'. Aanmelding en inlichtingen: Julianne Simpson, Univ. of Oxford Early Printed Book Project Libraries Automation Service, 65 St Giles, Oxford OX1 3LU, UK, tel.: (+44) 1865.27 82 73, fax: — 27 81 75 (for the attention of J. Simpson).

CONGRES CIPL & APICES

Van 17 tot 20 juli 1998 zal in de oude abdij van Cluny het XIIe colloque du Comité international de paléographie latine gehouden worden: 'Le Statut du scripteur'. Het congres dient ook als bijeenkomst van Apices. Aanmelding en inlichtingen: Mlle. Prof. M.-C. Hubert, École nationale des chartes, 19, rue de la Sorbonne, F-75005 Paris, fax: (+33) 01.43 29 89 75.

ZOMERCURSUSSEN TE POPPI

Van 1 juni tot 18 juli 1998 zullen door docenten uit vele landen bijdragen geleverd worden aan de 'Corso di perfezionamento sul libro antico e per la formazione di figure di bibliotecario-manager impegnato nella gestione di raccolte storiche'. Aandacht wordt geschonken aan aspecten van productie en inhoud maar ook aan bewaring en restauratie van boeken en teksten uit de Oudheid tot in de begindagen van de boekdrukkunst. De cursus staat onder de auspiciën van Apices. Een uitgebreid programma, regels voor toelating (vooropleiding en maximaal 30 participanten) en kosten (7

weken, Lit 300.000 per week) bij Prof. Caterina Tristano, CISLAB Università di Siena, Via Luigi Cittadini, I-52100 Arezzo, tel.: (+39) 575.92 62 03, fax: -92 62 30, email: tristano@unisi.it.

DIRK BOUTS: VLAAMSE PRIMITIEF

Het Centrum voor de Studie van Vlaamse boekverluchters (KU Leuven) organiseert 26-28 september een congres over Dirk Bouts (ca 1415-1475) en zijn culturele context. Inlichtingen: Dirk Bouts-symposium / Agri-Travel, Parijsstraat 50, B-3000 Leuven, fax: (+32) 16.24 38 40.

PRODUCTIE JURIDISCHE BOEKEN IN DE MIDDELEEUWEN

Het Max-Planck-Institut für europäische Rechtsgeschichte te Frankfurt am Main organiseert van 23-28 oktober 1998 een groot congres waarbij een veel breder scala aan bod komt dan de titel doet vermoeden. De drie hoofdthema's zijn: 'archéologie du livre', handschriftenproductie voor en door juristen en de overgang van handschrift naar druk. De thematiek wordt zeer ruim opgevat. Nadere gegevens: Max-Planck-Institut, Postfach 93 02 27, D-60657 Frankfurt/M, fax: (+49) 69.78 97 81 69.

V A R I A

Uit bibliotheek, museum en archief

EDINBURGH, NLS

Tot in de zomer van 1998 zullen de collecties handschriften en rara van de National Library of Scotland niet toegankelijk zijn.

ARCHIEVEN IN GRONINGEN

Rijksarchief in en Gemeentearchief van Groningen zijn verhuisd naar een gemeenschappelijke behuizing waar ook de hss. en boeken in één leeszaal raadpleegbaar zijn: Cascadeplein 4 (naast station), Postbus 30040, NL-9700 RM Groningen, tel. +31.50.599 2000, fax -2050, e-mail: gronarch@castel.nl.

COLLECTIE H.J. LACEULLE-VAN DE KERK NAAR HAARLEM

Op 30 januari 1998 werd de wetenschappelijke nalatenschap van mw dr H.J. (Henny) Laceulle-van de Kerk (1907-1988) overgedragen aan de Stadsbibliotheek Haarlem. De schenking bevat naast fichiers op Haarlemse en andere drukkers en boekverkopers ook correspondentie (waarbij m.n. die met haar leidsman Bonaventura Kruitwagen OFM kostelijke delen bevat; vgl. *De Boekenwereld* 13, 1996/7, 172-190). Garrelt Verhoeven en Henk Duijzer stelden een inventaris samen.

LEEWARDEN: VERBOUW EN VERHUIZING PB FRYSLÂN

Op 1 augustus 1998 begint de verbouw van de Provinciale en Buma Bibliotheek fan Fryslân. Tot en met de zomermaanden is de collectie nog toegankelijk; daarna zullen delen elders worden ondergebracht. Het klemmend advies luidt derhalve: informeer tijdig bij de afd. Hss. en Oude Drukken van de PB of en waar het voor U relevante materiaal beschikbaar is: tel.: (+31) 58.213 3285, fax: -213 0884.

LONDON: BRITISH LIBRARY

De verhuizing naar St. Pancras vindt goede voortgang: de 'Early Printed Collections' zijn vanaf 23 maart 1998 aan Euston Road weer toegankelijk. De handschriften, thans nog in het oude gebouw, zullen evenwel vanaf zomer 1998 tot vermoedelijk vroeg in 1999 moeilijk bereikbaar zijn. Informeer derhalve tevoren: fax: (+44) 171.412 7511, e-mail: mss@bl.uk of julian.conway@bl.uk.

OXFORD: BODLEY LANGE TIJD DICHT

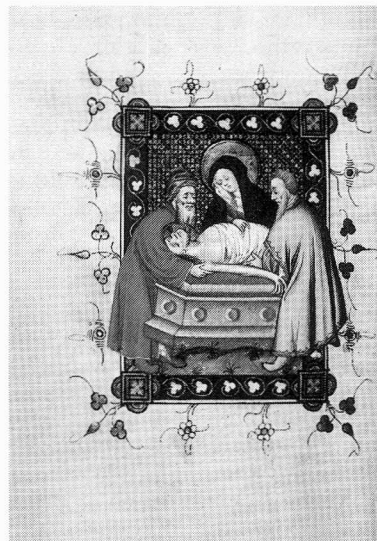
Omstandigheden buiten de schuld van de bibliotheek maken dat de verbouwing van Duke Humfrey's Library (in feite de 'leeszaal voor kostbare werken') vermoedelijk pas in september 1998 zal beginnen en dan ca 9 maanden gaat duren. Men poogt de gebruiker zoveel mogelijk terwille te zijn, maar zeer tijdig overleg is geboden: The Superintendent of Duke Humfrey, Bodleian Library, Oxford OX1 3BG, tel. (+44) 1865.27 71 50, fax: -27 71 82, e-mail: william.hodges@bodley.ox.ac.uk.

APICES

Sedert de oprichting van de internationale op de middeleeuwen gerichte boekhistorisch/codicologische vereniging 'Association paléographique internationale - culture, écriture, société' (Erice, 1993) zijn er enige honderden leden toetreden. Het lidmaatschap van Apices (Sfr. 60) biedt een informatiebulletin, kortingen bij enkele uitgeverij en op een abonnement op de Gazette du Livre Médiéval (GLM). Apices organiseert en faciliteert activiteiten, zoals onlangs een elektronische versie (op diskette) van de bibliografie in de Gazette (1983-1997; uitsluitend voor leden) of een reeks zomercursussen te Poppi (Arezzo, Italia - zie hiervoor). Ook wordt gewerkt aan het opzetten van een discussielijst op Internet. Voor meer informatie Mme Annie Dufour, IRHT, 40 Avenue d'Iéna, F-76116 Paris, e-mail: dufour@msh-paris.fr of Jos.M.M. Hermans (adres beneden).

OUDE DRUKKEN BODLEIAN LIBRARY OP CD-ROM

De 1.3 miljoen boektitels van drukken van voor 1920 die in de Bodleian Library te Oxford bewaard worden zijn sinds kort op CD-Rom beschikbaar. Ideaal om half-onthouden titels aan te vullen, maar ook om serieus te traceren wat er in deze grote bibliotheek voorhanden is. De 'single-user' versie kost £ 229.13 (ISBN 0 1926 8633 X) netwerk: £ 1169.13. Info: Oxford UP / Oxford CD-Rom, Great Clarendon Street, Oxford OX2 6DP (tel.: (+44) 1865.267979, fax: - 267990, e-mail: ep.info@oup.co.uk).

Christus wordt in graf gelegd. Utrecht? (Meesters Dirk van Delft), ca 1405-1410. Los Angeles, J.Paul Getty Museum, Ms. 40; 90.ML.139, fol. 79v. Afgebeeld in MASTERPIECES, 65.

BIFOLIUM is een informatieblad over activiteiten rond handschriften en oude drukken. Het bevat zoveel mogelijk gegevens over tentoonstellingen, catalogi, conferenties, workshops, bijeenkomsten van codicologen en bibliografen. Bij beschikbare ruimte kan een kort verzoek om informatie worden opgenomen. Bifolium verschijnt tweemaal per jaar, in april en oktober.

Een abonnement kost momenteel tien gulden per vier nummers (twee jaargangen), over te maken naar girorekening 33 50 785 (Postbank Arnhem-NL) Voor instellingen met gecompliceerde administratieve eisen is tien gulden per jaar verschuldigd. Na opgave van naam en adres bij de redactie ontvangt men een rekening of acceptgirokaart.

Mededeling voor onze abonnees in het buitenland: Omdat de kosten voor buitenlands betalingsverkeer buitensporig hoog uitvallen, vragen wij U bij voorkeur Uw betaling zo te regelen, dat de transferkosten voor Uw rekening komen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van een Eurocheque of internationale postwissel (in laatstgenoemd geval: ten name van Bifolium, Vakgroep Mediaevistiek RU Groningen, Postbus 716, NL-9700 AS Groningen). Dank U.

Message for our Foreign subscribers: As the charges for collecting your subscription are very high, we would like to ask you to mention on your cheque that the costs of transfer are yours. If you want to pay by an International PO-money order, would you please do so in the name of Bifolium, Department of Medieval Studies, PO Box 716, 9700 AS Groningen - The Netherlands. To keep things simple: please do not send cheques other than Euro-cheques, please (collecting costs are often more than the sum involved). Thank you.

Redactie: Jos.M.M. Hermans [+31] 50 3636114, fax: 3637263, e-mail: jhermans@let.rug.nl en W.C.M. Wüstefeld [+31] 30 2313835, fax: 2317896).